

Introducció

Expedient identitat: debat i història dels símbols de les Illes Balears és un estudi que sorgeix amb la voluntat d'atorgar certa dignitat als símbols de les Illes Balears, en concret la seva bandera.

Primerament, atorgar una dignitat històrica. De la mateixa manera que moltes altres comunitats d'Espanya se senten culturalment i políticament hereues de determinats regnes i territoris històrics, que en certa manera representen la legitimitat de la seva identitat i de la seva autonomia, també les Illes Balears, amb l'autogovern recobrat el 1983, s'han de sentir hereues del seu autogovern històric, representat en el Regne de Mallorca. Mentre altres comunitats llueixen, per aquest motiu, llurs símbols històrics, aquí es va decidir crear una bandera de bell nou, tot i disposar d'emblemes històrics que es remunten als temps del Regne de Mallorca.

En segon lloc, atorgar una dignitat científica. Tots tenim una ideologia, que en certs temes és més difícil deixar de banda. Sembla que la bandera fou i és un d'aquests temes, ja que el debat al voltant de la bandera balear ha mancat de cert rigor científic en determinats moments, presumiblement en favor d'interessos ideològics o polítics.

I, en tercer lloc, atorgar una dignitat identitària. No són pocs els ciutadans i ciutadanes que no saben diferenciar entre la bandera mallorquina i la balear, i no és d'estranyar, ja que ambdues tenen dissenys molt similars, fet que constata una tendència al centralisme mallorquí que cal corregir, per respecte als habitants de Menorca i les Pitiüses que, moltes vegades, i no sense motius, es poden sentir marginats d'aquesta autonomia que intentam fer entre tots.

Aquesta autonomia que, com he dit, intentam fer entre tots, com la podem sentir nostra si no la revestim d'una certa dignitat? Com la podem sentir nostra si, per començar, ni la bandera ens permet identificar-nos amb el llegat del nostre passat com a poble?

Sens dubte, el context de la Transició no fou un context fàcil per a establir un debat sobre els símbols de cada terra de forma aliena a les dificultats d'aquell moment històric. Tampoc ara és un moment exempt de dificultat, enmig de la guerra de banderes que acompanya al desafiament sobiranista de Catalunya, però sens dubte la maduresa dels principis democràtics fa que el context actual presenti més avantatges que el de la Transició per a plantejar un debat coherent i argumentat, lliure de pors, sobre com es va desenvolupar la discussió preautonòmica de l'assumpte de la bandera i quins són els símbols amb més legitimitat històrica per a representar les Illes.

D'aquesta manera, aquest estudi, elaborat a partir d'investigació d'arxiu i de camp,¹ de recerca digital,² de l'anàlisi de les

¹ La recerca i anàlisi a diversos monuments i edificis històrics de detalls heràldics esculpits o pintats ha suposat una part important (i engrescadora) d'aquest estudi. La majoria de fotografies aquí exposades foren preses en el moment d'aquesta investigació de camp.

² Per als joves que comencem a investigar, amb recursos precaris i en un moment on el finançament de les investigacions és deficient, internet permet tenir

publicacions protagonistes del debat sobre el tema durant la preautonomia, de l'entrevista i converses amb personatges testimonis d'aquell moment i del tractament de diversa bibliografia, presenta un treball acadèmic sense voler renunciar a un punt de vista divulgatiu, de tal manera que suposi un text assequible tant per al públic acadèmic com general. A aquesta voluntat responen no sols els símls didàctics i l'estil literari de certs paràgrafs, sinó també els dos primers capítols, que pretenen ser una introducció a l'heràldica i la vexillologia, i a la història del Regne de Mallorca i la dinastia del Casal de Mallorca, respectivament.

La investigació pròpiament dita desenvolupa l'explicació dels fets al voltant de l'elecció de la bandera durant la Transició, no sense un capítol previ, però important sobre un aspecte rellevant ocorregut a principis del segle XX i que afectarà decisivament el debat durant la preautonomia. Posteriorment, també es presenten evidències i argumentacions sobre altres símbols menyspreats durant el procés autonòmic. Tot en conjunt, suposa una lectura on es viatja incansablement en el temps, entre l'edat mitjana i el segle XX.

Per acabar, vull deixar clar que, al començament, s'ha fet referència al terme dignitat, que no vol dir fanatisme. Una bandera o senyera és un tros de tela amb un disseny específic que serveix per indicar la pertinença de qualcú o qualque cosa a una institució, una terra o una identitat. Aquest ús pràctic suposa, alhora, un ús simbòlic que, moltes vegades, ve acompanyat d'una càrrega sentimental, la qual cosa és respectable,

accés a informació i documents que d'una altra manera quedarien fora del nostre abast. Tanmateix, en ple s. XXI com estam, és obligatori incloure una recerca digital en qualsevol investigació.

però sense caure en el fanatisme. Una terra, una pàtria, una nació o una identitat és molt més que la seva bandera i no s'ha de permetre que un tros de tela sigui mai motiu de disputes acèrrimes ni de vessaments de sang. Les comunitats les componen el seu llegat, el consens, els valors democràtics, el benestar i la gent, i no sols la seva bandera. Fora dels límits d'aquest fanatisme, que flamegi al vent la senyera que es consideri més digna.